

HVORDAN GÅR DET MED DE UNGE, DER IKKE OPFYLDER KARAKTERKRAVET TIL EUD?

Udarbejdet af:

Kristian Thor Jakobsen, cheføkonom
Josefine Kjær, projektassistent

Udgivet marts 2021

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Indhold

Baggrund	6
Hvem klarer ikke karakterkravet til eud?	9
Unge under karakterkravet til eud og start på ungdomsuddannelserne	13
Litteratur	21
Bilag 1 Bilagsfigurer	23

01

Baggrund

Baggrund

I 2014 blev der indgået en bred politisk aftale, "Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser", der havde som hovedformål at få flere unge til at starte på erhvervsuddannelserne (eud) samt at reducere frafaldet på uddannelserne. Aftalen indeholdt ti indsatsområder.

Disse indsatsområder inkluderede bl.a. en mere enkel struktur, hvor de tidligere 12 fællesindgange blev samlet i fire hovedområder. Samtidig blev den første tid for de helt unge også ændret med mere fokus på holdfællesskaber, hvor de unge i højere grad skulle følges med andre unge.

Et andet centralt indsatsområde var, at der fra 2015 skulle gælde et formelt adgangskrav til eud baseret på karaktererne opnået ved folkeskolens afgangsprøve (se boks 1 for detaljer om adgangskravet). Adgangskravet blev indført på baggrund af primært to argumenter. Det første argument gik på, at de unge, der ikke kunne leve op til adgangskravet, havde væsentligt dårligere forudsætninger for at fuldføre en eud. Det andet argument var, at netop disse elever gjorde det svært at skabe "et ensartet fælles grundlag for undervisningen, hvilket svækker kvaliteten af undervisningen for de andre elever".¹

Med andre ord var formålet med adgangskravet til eud at mindske frafaldet ved af frasortere en gruppe elever med relativt højt frafald. Sidegevinsten ved dette skulle være, at frafaldet blandt de resterende elever også skulle blive mindre grundet et forbedret læringsmiljø.

Boks 1 // Adgangskrav til eud

Hvis man vil i gang med en eud direkte efter 9. eller 10. kl., skal følgende kriterier være opfyldt:

- Være vurderet uddannelsesparat ved afslutningen af 9./10. kl.
- Bestået folkeskolens afgangsprøve i 9. kl.
- Fået mindst 2,0 i gennemsnit af karaktererne i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve i 9. kl. eller ved 10.-klasseprøverne.

Derudover vil man have adgang til eud, hvis man har en uddannelsesaftale med en virksomhed, der omfatter grundforløbet. Hvis man ikke kan opfylde alle adgangskravene, kan man blive optaget ved at gå til en optagelsesprøve og/eller en samtale på erhvervsskolen.

Indsatserne fra aftalen i 2014 har nu haft en del år at fungere i, og ifølge Børne- og Undervisningsministeriet er andelen af unge, der søger eud som første prioritet efter 9. eller 10. kl., steget en smule fra 18,8 pct. i 2013 til 19,9 pct. i 2020. Dette er dog et godt stykke fra målsætningen fra reformen om 25 pct. Tilsvarende ligger andelen af elever, der fuldfører eud, stabilt på omkring 55 pct. Frafaldet blandt de elever, der for første gang begynder på eud, er dog reduceret en smule efter reformen (Bonde et al., 2019).

¹ Se aftaleteksten til "Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser" fra 24. februar 2014.

En ting er dog, om det lykkes at få gjort eud mere attraktivt for de unge. En anden ting er, at adgangskravene fra reformen i 2014 alt andet lige har gjort det sværere for de fagligt allersvageste unge at få adgang til ungdomsuddannelsessystemet. Et studie har netop vist, at andelen af drenge med lave karaktersnit fra grundskolen, der efterfølgende er gået i gang med en ungdomsuddannelse, er faldet efter karakterkravet, mens sandsynligheden for, at de har begået kriminalitet på kortere sigt, er steget (Larsen et al., 2020).

Denne analyse ser lidt nærmere på, hvordan det er gået både drenge og piger, der ikke opfylder adgangskravene til eud, i årene efter at adgangskravene blev indført. Her inddrager vi også dem, der ikke har taget de nødvendige eksamener. Vi ser først på, hvor mange unge, der egentlig ikke opfylder adgangskravene til eud og hvorfor. Dernæst ser vi på, hvordan det er gået denne gruppe af unge i årene efter reformen ift. at gå i gang med en ungdomsuddannelse efter grundskolens afslutning. I den forbindelse er det værd at notere sig, at den nye forberedende grunduddannelse (FGU) trådte i kraft i 2019, så analysen ser altså på, hvordan unge, der ikke har klaret adgangskravene til eud, har klaret sig i årene op til, at FGU'en er blevet indført.

Hovedkonklusionerne for analysen er som følger:

- Siden 2010 har omkring 10 pct. af en grundskoleårgang ikke opfyldt karakterkravet til eud. Størstedelen opfylder ikke kravene, da de mangler at tage én eller flere eksamener ved 9. kl.s afgangsprøve.
- Hvis vi ser på perioden op til, at karakterkravet til eud blev indført i 2015, var knap 25 pct. af de unge, der ikke havde taget alle eksamener, ikke var kommet i gang med en uddannelse senest to år efter 9. kl. Det samme gjaldt kun for ca. 9 pct. af de unge, hvis karaktersnit fra 9. kl. lå mellem 2 og 4.
- Efter at reformen er trådt i kraft, er andelen, der ikke er startet på en ungdomsuddannelse umiddelbart efter grundskolen, steget for unge, der ikke klarer karakterkravet enten pga. manglende eksamener eller pga. for lavt karaktersnit. Fx hopper andelen, der ikke går i gang med en ungdomsuddannelse, fra 15-17 pct. til omkring 25 pct. for unge, der har fået under 2 i snit i dansk/matematik, efter at karakterkravet er trådt i kraft. Samme andel ændrer sig stort set ikke for unge, der færdiggør 9. kl. med et karaktersnit lige over karakterkravet.
- I perioden op til karakterkravet startede 70-75 pct. af de unge, der fik under 2 i snit i dansk/matematik i 9. kl., på eud. Denne andel er faldet til 48 pct. for den seneste grundskoleårgang svarende til et fald på knap 40 pct. Andelen af unge, der starter på eud umiddelbart efter grundskolen, er også faldet markant for gruppen af unge, der mangler at tage en eller flere eksamener for at bestå 9. kl.s afgangsprøve.
- Og mens andelen af unge, der starter på eud, blandt unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud, er faldet markant for de årgange omfattet af reformen, er andelen i samme gruppe af unge, der starter på en gymnasial uddannelse, rent faktisk steget. Fx startede 12-14 pct. af de unge, der havde et karaktersnit på under 2 i dansk og/eller matematik, på en gymnasial uddannelse umiddelbart efter grundskolen for årgangene op til reformen, mens denne andel er steget til 30 pct. for grundskoleårgangen fra 2017.
- Samlet set peger resultaterne på, at karakterkravet til eud naturligt nok markant har begrænset adgangen til disse uddannelser for de fagligt allersvageste elever fra grundskolen. Samtidig er andelen af unge i denne gruppe, der slet ikke kommet i gang med en uddannelse, steget, efter at karakterkravet er trådt i kraft. Dette er dog til dels blevet afbødet af, at en større andel af de unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud, faktisk er startet på de gymnasiale uddannelser.

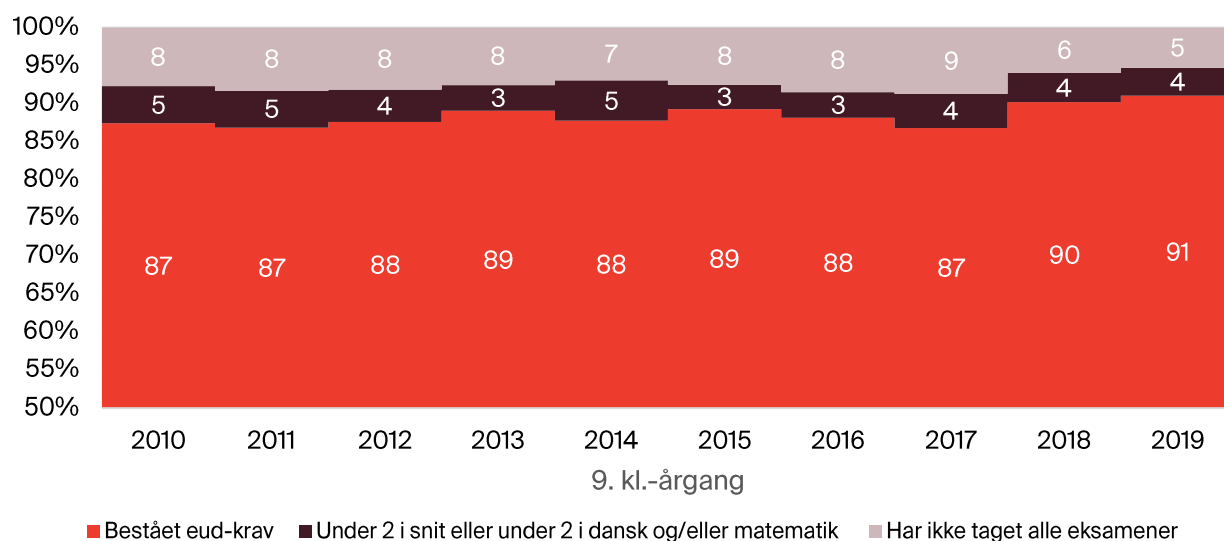
02

**Hvem klarer ikke karakterkravet til
eud?**

Hvem klarer ikke karakterkravet til eud?

Andelen af unge, der opfylder adgangskravene til eud (se boks 1 for detaljer), har ligget nogenlunde konstant på omkring 90 pct. siden 2010, jf. Figur 1. Blandt de unge, der ikke opfylder kravene, er det for de flestes vedkommende, fordi de mangler at tage en eller flere eksamener ved 9. kl.s afgangsprøve. En mindre gruppe opfylder ikke kravene, da de har taget alle nødvendige eksamener, men ikke opnået et snit på mindst to i dansk og/eller matematik. Andelen, der mangler at tage én eller flere eksamener, er dog reduceret en smule for de seneste årgange.

Figur 1 // Elever, der færdiggør 9. kl., opdelt efter deres karaktersnit, 2010-2019

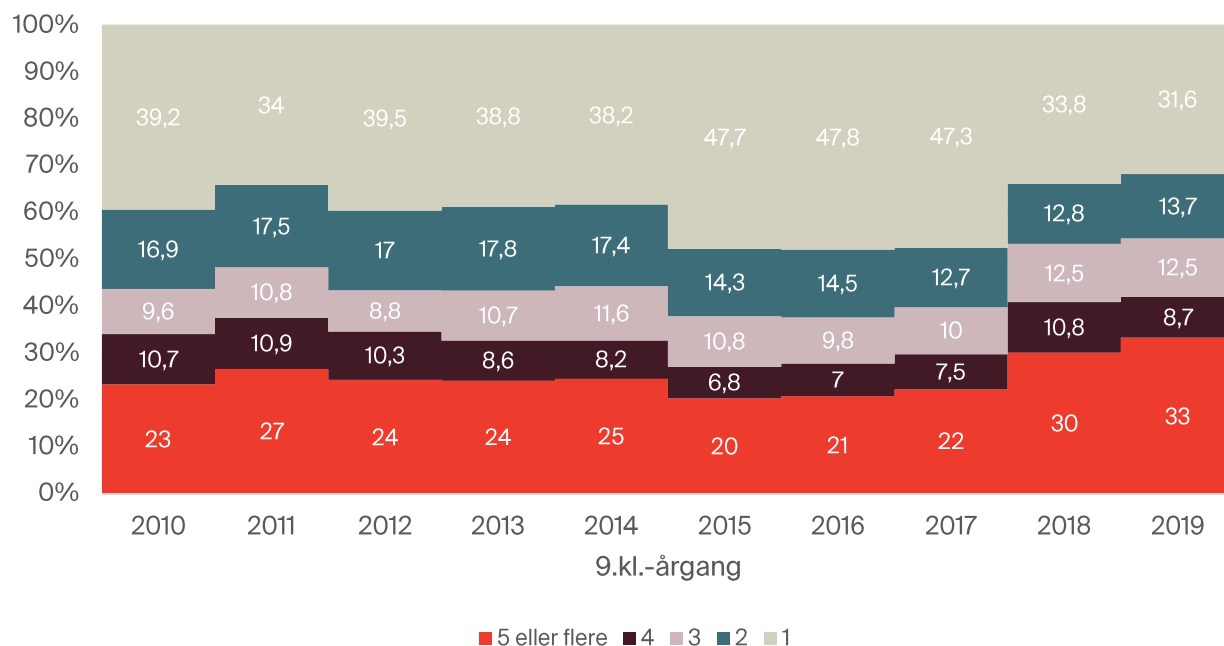

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Se desuden bilag for andele opdelt efter køn og etnicitet for de tre grupper.

Størstedelen af de elever, der ikke får taget alle eksamener til 9. kl.s afgangsprøve, mangler typisk kun at tage én eller to eksamener, jf. Figur 2. Dette gjaldt for fx 57 pct. af eleverne fra 9. kl.-årgangen 2017. Samtidig er det omtrent hver fjerde elev, der mangler mindst fem eksamener, og dermed altså mangler at tage en del eksamener for at bestå 9. kl.s afgangsprøve. Den tilsvarende andel er dog faldet for årgangene 2018 og 2019, hvilket primært er drevet af, at en del af de unge, der blot mangler én eller to eksamener, nu i højere grad får taget alle eksamener. Antallet af unge, der mangler tre eller flere eksamener, er til gengæld nogenlunde konstant gennem alle årene.

Figur 2 // Antal eksamener, som elever mangler at tage for at have taget alle eksamener ved folkeskolens afgangsprøve, 2010-2019

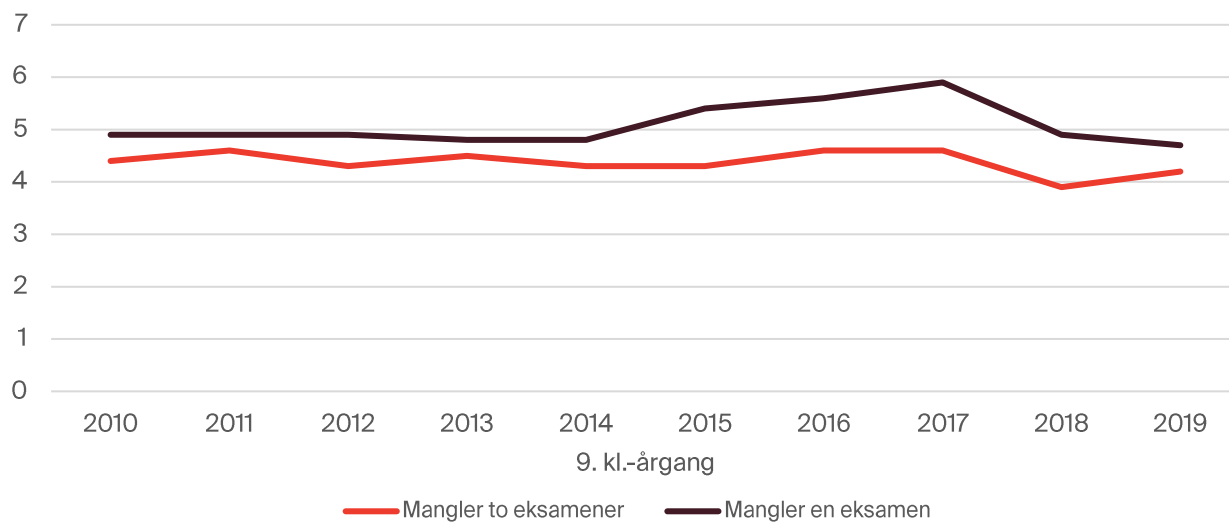
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Antallet af eksamener er opgjort, året efter at de unge afslutter 9. kl.

For de elever, der kun mangler en enkelt eller to eksamener for at bestå 9. kl.s afgangsprøve, ligger karaktersnittet for de eksamener, som de har taget, væsentligt over 2,0, jf. Figur 3. Karaktersnittet for alle dem, der højst mangler to eksamener, ligger på omkring 4-4,5, mens karaktersnittet er endnu højere for de unge, der kun mangler en eksamen. Langt de fleste elever, der kun mangler én eller to eksamener ved 9. kl.s afgangsprøve, vil altså med stor sandsynlighed også opfylde kravet med mindst 2 i snit i dansk og matematik, hvis de havde taget alle eksamener.²

² 6-12 pct. af de elever, der kun mangler en eksamen, har opnået et karaktersnit på mindre end 2 ved de eksamener, som de har taget (se bilag).

Figur 3 // Karaktersnit for de elever, der mangler en eller to eksamener for at opfylde adgangskravet til eud, 2010-2019

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

03

**Unge under karakterkravet til eud
og start på ungdomsuddannelserne**

Unge under karakterkravet til eud og start på ungdomsuddannelserne

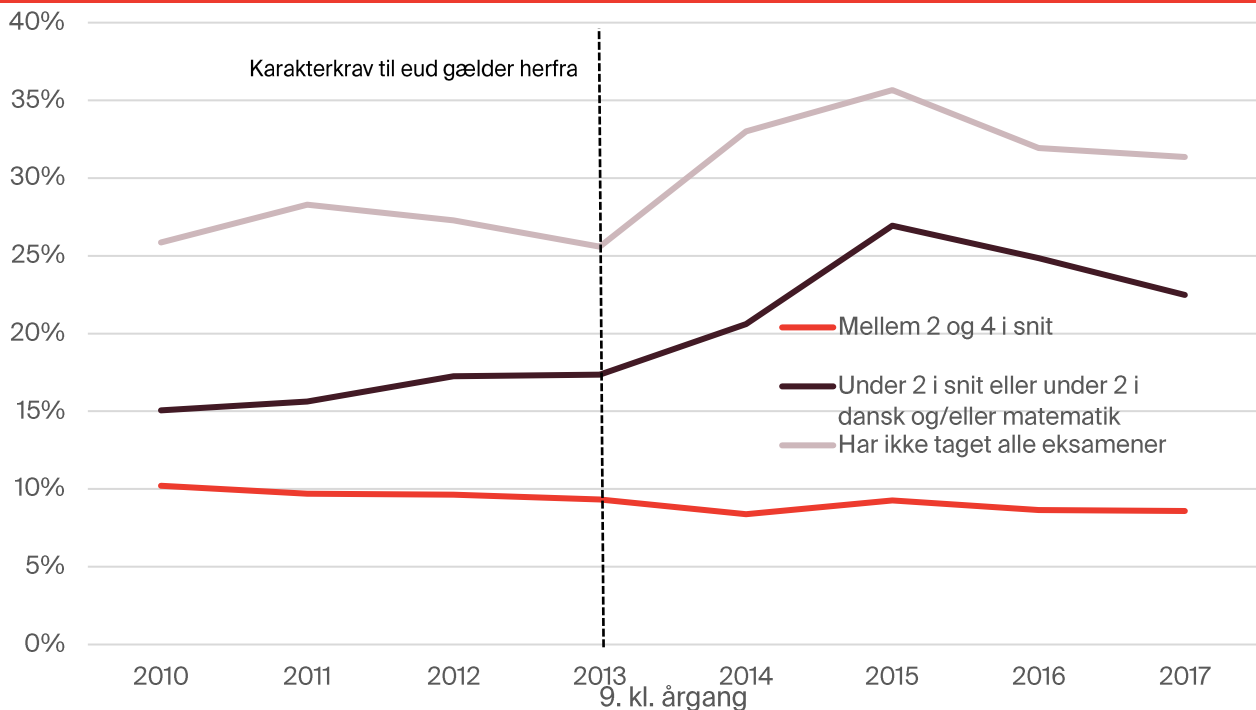
Hvis vi ser på perioden, før karakterkravet til eud blev indført, kan vi se, at knap 25 pct. af de unge, der ikke havde taget alle eksamener frem til og med årgang 2013, ikke var kommet i gang med en uddannelse senest to år efter 9. kl., jf. Figur 4. Det samme gjaldt kun for ca. 9 pct. af de unge, hvis karaktersnit fra 9. kl. lå mellem 2 og 4.

9. kl.-årgangene frem til og med 2012 er slet ikke blev påvirket af de indførte karakterkrav til eud i 2015, da vi netop kun kigger to år frem, mens årgang 2013 kun er blevet påvirket delvist. Men fra årgang 2014 og frem har de unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud, blevet direkte påvirket af det indførte karakterkrav.

Og udviklingen er tydelig for årgang 2014 og frem. Blandt unge, der færdiggør 9. kl. med et karaktersnit lige over karakterkravet, ændrer andelen, der ikke efterfølgende går i gang med en ungdomsuddannelse, sig stort set ikke. Omvendt stiger andelen for de to grupper af unge, der ikke klarer karakterkravet enten pga. manglende eksamener eller for lavt karaktersnit. Andelen, der ikke går i gang med en ungdomsuddannelse, hopper fx fra 15-17 pct. til omkring 25 pct. for unge, der har fået under 2 i snit i dansk/matematik, efter at karakterkravet er trådt i kraft.

Karakterkravet på eud har altså tilsyneladende betydet, at færre af de fagligt allersvageste unge fra grundskolen er kommet i gang med en ungdomsuddannelse umiddelbart efter grundskolen.

Figur 4 // Andel af unge, der ikke er gået i gang med en ungdomsuddannelse senest to år efter endt 9. kl., fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

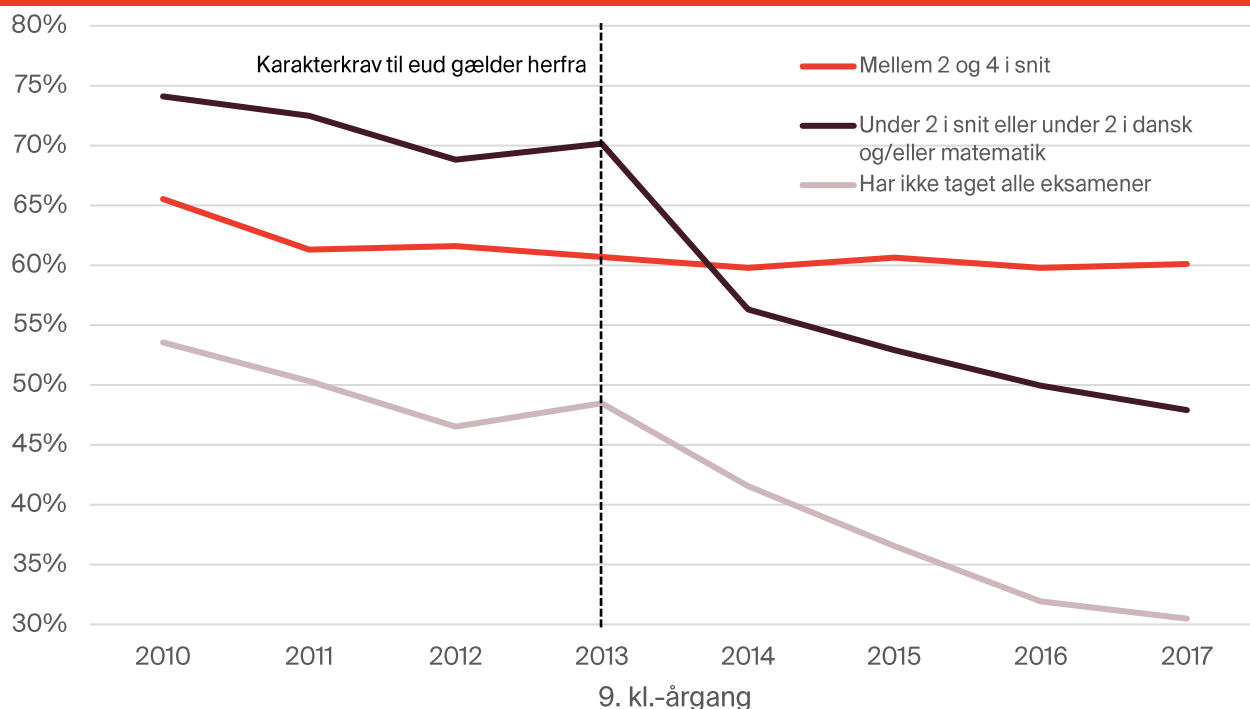
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Man kan også tydeligt se, at mange af de unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud og efterfølgende ikke er startet på ungdomsuddannelse, formentlig ville have startet på eud, hvis det ikke havde været for karakterkravet, jf. Figur 5.

I perioden op til karakterkravet startede 70-75 pct. af de unge, der fik under 2 i snit i dansk/matematik i 9. kl., på eud. Denne andel er faldet til knap 50 pct. for den seneste grundskoleårgang svarende til et fald på ca. 33 pct. Andelen af unge, der starter på eud umiddelbart efter grundskolen, er også faldet markant – ca. 40 pct. – for gruppen af unge, der mangler at tage en eller flere eksamener for at bestå 9. kl.s afgangsprøve.

Og karakterkravet har formentlig spillet en stor direkte rolle her, da vi kan se, at andelen, der starter på eud, blandt unge, der ligger lige over karakterkravet, slet ikke er faldet tilsvarende.

Figur 5 // Andel af unge, der er gået i gang med en eud senest to år efter endt 9. kl., fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

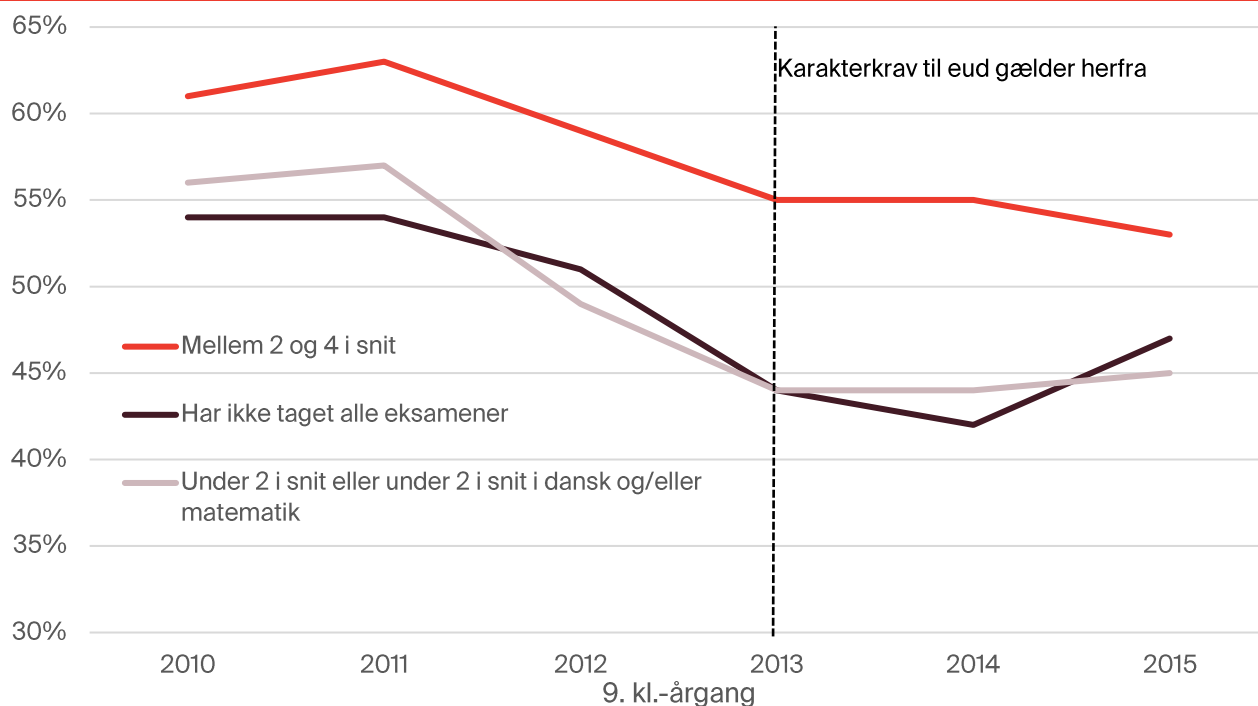
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Den faldende andel af unge, der starter på eud, kan dog blive opvejet af, at færre af de unge, der starter, senere hen falder fra igen. Altså kan det være, at de unge, der ikke længere starter på eud, også i høj grad er de elever, der alligevel ville være faldet fra før karakterkravet.

Andelen af unge, der stadig er i gang med eud to år efter deres start, ser dog ikke ud til at have ændret sig mærkbart i en positiv retning, jf. Figur 6. Siden karakterkravet og resten af eud-reformen trådte i kraft, er knap 45 pct. af eleverne, der ikke umiddelbart klarede karakterkravet, men som startede på eud efter grundskolen, stadig i gang med eud to år efter start.

For årgangene før karakterkravet lå samme andel på 45-55 pct. Derfor tyder det ikke umiddelbart på, at faldet i andelen af unge, der starter på eud, bliver opvejet af, at flere af dem, der starter, stadig er i gang to år efter. Dvs. at der formentlig bliver klart færre unge, der får en eud direkte efter grundskolen, blandt elever med de allerlaveste karakterer.

Figur 6 // Andel af unge, der er gået i gang med en eud senest to år efter endt 9. kl., og som stadig er i gang to år efter, fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

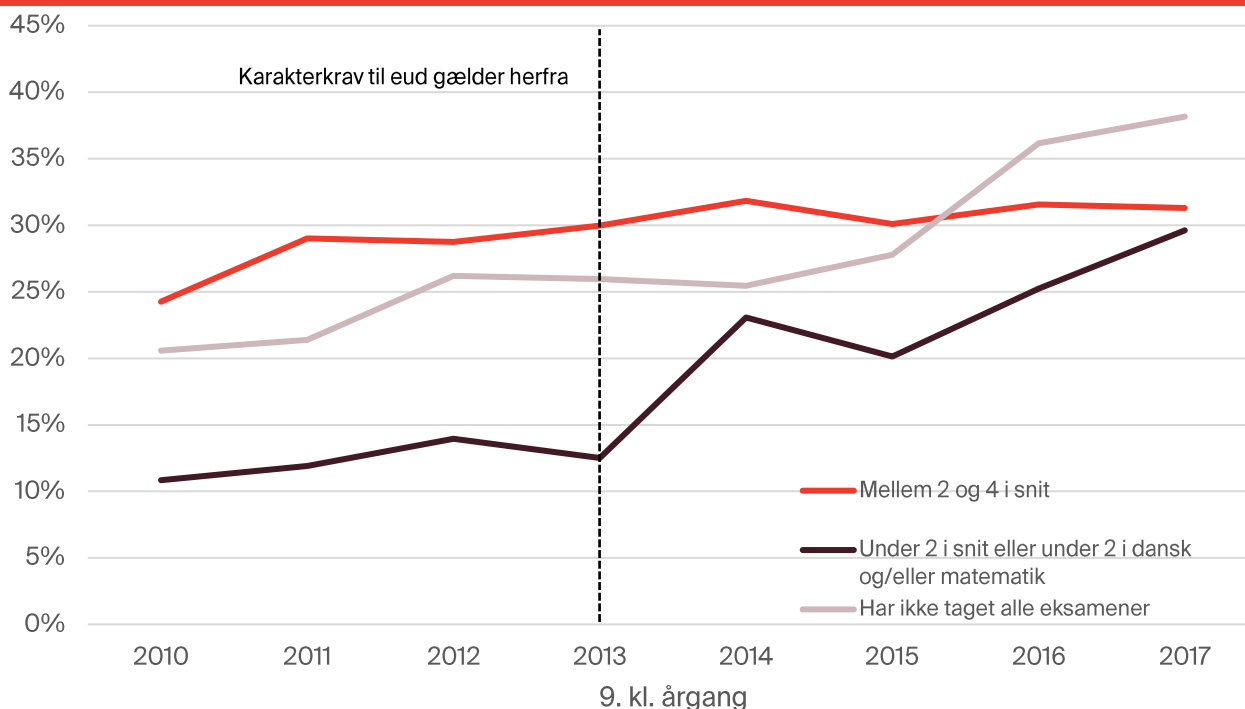

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Og mens andelen af unge, der starter på eud, blandt dem, der ikke opfylder karakterkravet, er faldet markant, er andelen, der starter på en gymnasial uddannelse, fra samme gruppe rent faktisk steget en smule, efter at karakterkravet til eud blev indført, jf. Figur 7. Fx startede 12-14 pct. af unge, der havde et karaktersnit på under 2 i dansk og/eller matematik, på en gymnasial uddannelse for årgangene op til reformen, mens samme andel ligger på 30 pct. for grundskoleårgangen fra 2017. Samme stigende tendens gælder også for de unge, der ikke har fået taget alle eksamener ved 9. kl.s afgangsprøve.

Og ligesom for de to forrige figurer ser vi ikke samme tendenser for gruppen af unge, der har opnået et karaktersnit lige over karakterkravet til eud. Dette indikerer, at karakterkravet til eud faktisk har skubbet nogle af de fagligt svageste elever fra grundskolen fra eud over til de gymnasiale uddannelser.

Figur 7 // Andel af unge, der er gået i gang med en gymnasial uddannelse senest to år efter endt 9. kl., fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

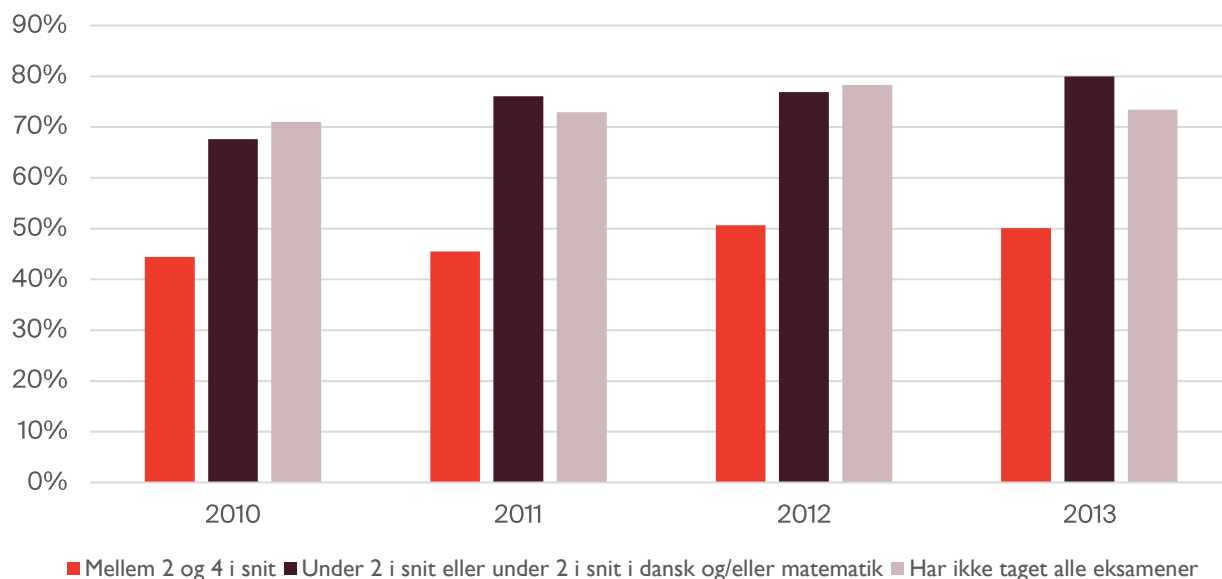
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

En stigende andel af unge, der ikke går i gang med ungdomsuddannelse senest to år efter 9. kl., er bekymrende, da langt de fleste af disse unge typisk heller ikke færdiggør eller er i gang med en ungdomsuddannelse, når de fylder 22 år, jf. Figur 8.

Mere end syv ud af ti unge fra 9. kl.-årgangene 2010-2013 var nemlig hverken i gang eller færdig med en ungdomsuddannelse, da de fyldte 21 år, når vi ser på dem, der lå under karakterkravet og heller ikke var gået i gang med en uddannelse umiddelbart efter grundskolen. Sammenlignet med de unge, der ligger lige over karakterkravet til eud ser det altså ud til, at det rent uddannelsesmæssigt er langt mere alvorligt for unge, der ikke opfylder karakterkravet, ikke at komme hurtigt i gang med en ungdomsuddannelse.

Så hvis denne tendens også gælder for 9. kl.-årgange omfattet af karakterkravet til eud, kan det føre til en større andel helt uden en ungdomsuddannelse for disse årgange, da vi netop har set, at flere af de fagligt allersvageste unge slet ikke er kommet i gang med en uddannelse efter grundskolen.

Figur 8 // Andel, der ikke har og ikke er i gang med en ungdomsuddannelse som 21-årige, blandt de unge, der ikke var gået i gang senest to år efter endt 9. kl.

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Indtil videre har vi udelukkende set på udviklingen før og efter karakterkravet rent deskriptivt. Dvs. at der ikke er blevet taget højde for, at udviklingen måske også kan være forklaret med, at de unge på de senere årgange er sammensat anderledes end før reformen. Og det er måske dette, der driver de ændringer, vi kan se for årgangene omfattet af reformen.

Derfor opstiller vi en simpel regressionsmodel, hvor vi netop tager højde for de unges baggrundskarakteristika for at se, om vi kan genfinde de deskriptive resultater ift. at færre af de fagligt allersvageste elever er kommet i gang med en ungdomsuddannelse, efter at karakterkravet til eud er blevet indført. Modellen er defineret som:

$$Ej_{uu_{it}} = Reform_{it} + karakter_{it} + reform_{it} \# karakter_{it} + X_{it} + \varepsilon_{it}$$

hvor ej_{uu} fanger, om de unge starter på en ungdomsuddannelse senest to år efter afslutningen af 9. kl. $Reform$ er sat til nul for årgangene 2010-2013, mens den er sat til én for årgang 2014 og frem. Variablen fanger altså, hvilke årgange der har været omfattet af karakterkravet. Variablen $karakter$ fanger, om de unge opfylder karakterkravet eller ej. Interaktionen mellem disse to variable belyser lige præcis det, som vi ønsker. Altså om andelen af unge, der slet ikke er kommet i gang med en ungdomsuddannelse, er steget for unge, der ikke opfylder karakterkravet, efter at karakterkravet trådte i kraft. Variablen X er øvrige karakteristika for de unge, såsom køn, etnicitet, forældres uddannelsesniveau og de unges bopælskommune.

Resultaterne fra den simple regression bekræfter billedet fra før, jf. Tabel 1. For alle grundskoleårgange fra 2010 til 2013 har unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud, omkring 13 procentpoint større sandsynlighed for ikke at starte på en ungdomsuddannelse inden for to år efter 9. kl. Forskellen i sandsynlighed stiger dog for de årgange, der er omfattet af reformen om karakterkrav, altså fra årgang 2014 og

frem. Her har unge, der ikke opfylder karakterkravene, ca. 21 procentpoint større sandsynlighed for ikke at påbegynde en ungdomsuddannelse umiddelbart efter grundskolen.

Dette svarer til, at unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud, har omkring 3,5 gange så stor risiko for ikke at starte på en ungdomsuddannelse to år efter 9. kl. efter reformen, sammenlignet med unge, der har fået mellem 2 og 4 i karaktersnit. Før reformen var den forhøjede risiko kun 2,5 gange så stor.

Tabel 1 // Resultater fra estimering af sandsynlighed for ikke at påbegynde ungdomsuddannelse senest to år efter 9. kl. før og efter karakterkrav til eud

	(1)	(2)
Opfylder ikke eud-karakterkrav	0,132***	0,127***
Omfattet af reformen (9. kl.-årgang 2014 og frem)	-0,010**	-0,006*
Omfattet af reform og opfylder ikke eud-karakterkrav	0,075***	0,073***
Samlet antal observationer	97.701	96.399
Forklaringsgrad (R2)	0,046	0,058
Kontrolleret for:		
Baggrundskaraktetika		x

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Note: Der er taget højde for de unges køn, etnicitet og bopælskommune samt deres forældres højeste uddannelsesniveau i regressionen kontrolleret for baggrundskaraktetika.

04

Litteratur

Litteratur

Bonde, A.N., Mackeprang, C., Larsen, N.K.S., 2019. Frafaldet på erhvervsuddannelserne er mindsket efter reformen. Danmarks Statistik.

Jakobsen, K.T., 2013. Karakterkrav på erhvervsskoler reducerer kun frafald marginalt. Kraka.

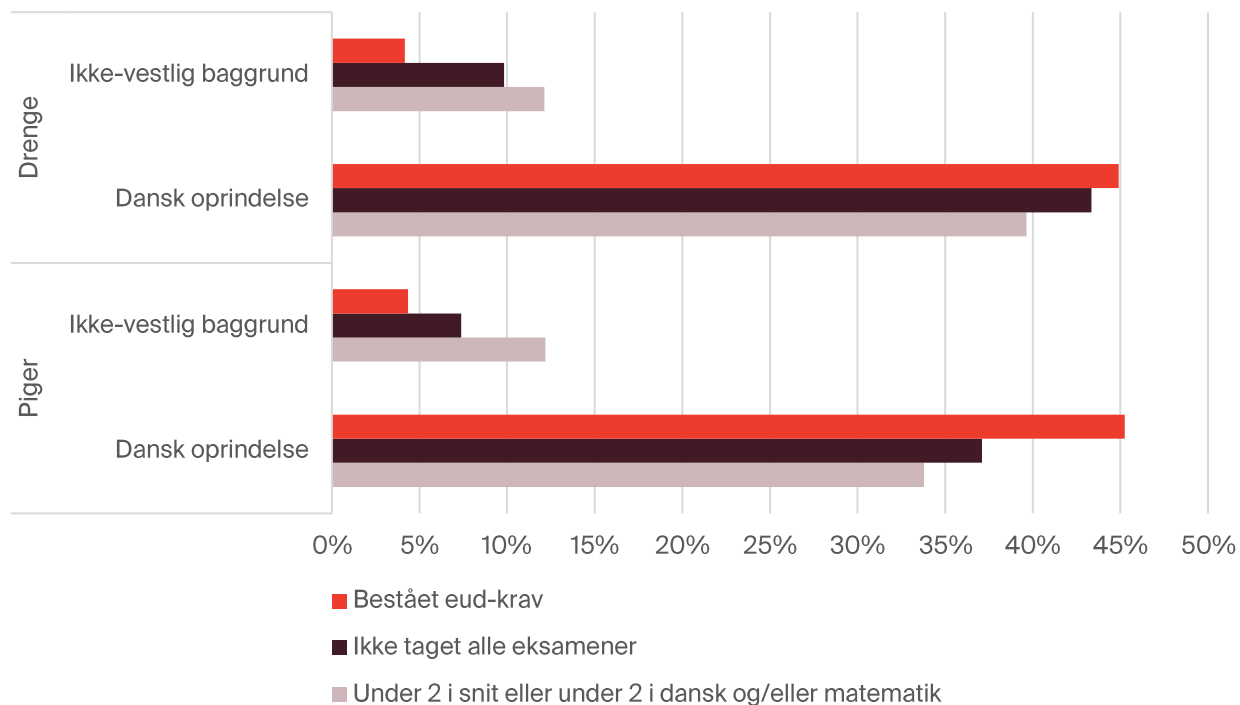
Larsen, K.S., Andersen, L.H., Larsen, B.Ø., 2020. Pushed out of the education system: using a natural experiment to evaluate consequences for boys. J. Exp. Criminol. <https://doi.org/10.1007/s11292-020-09444-9>

05

Bilag

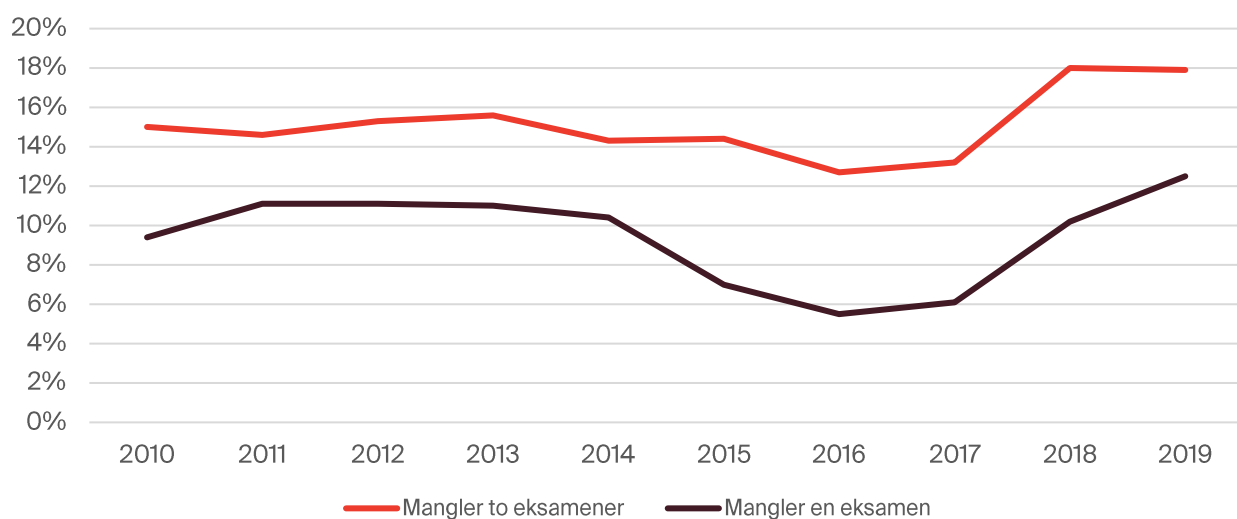
Bilag 1 Bilagsfigurer

Figur 9 // Fordeling af unge efter køn og herkomst ift., om de opfylder karakterkravet til eud

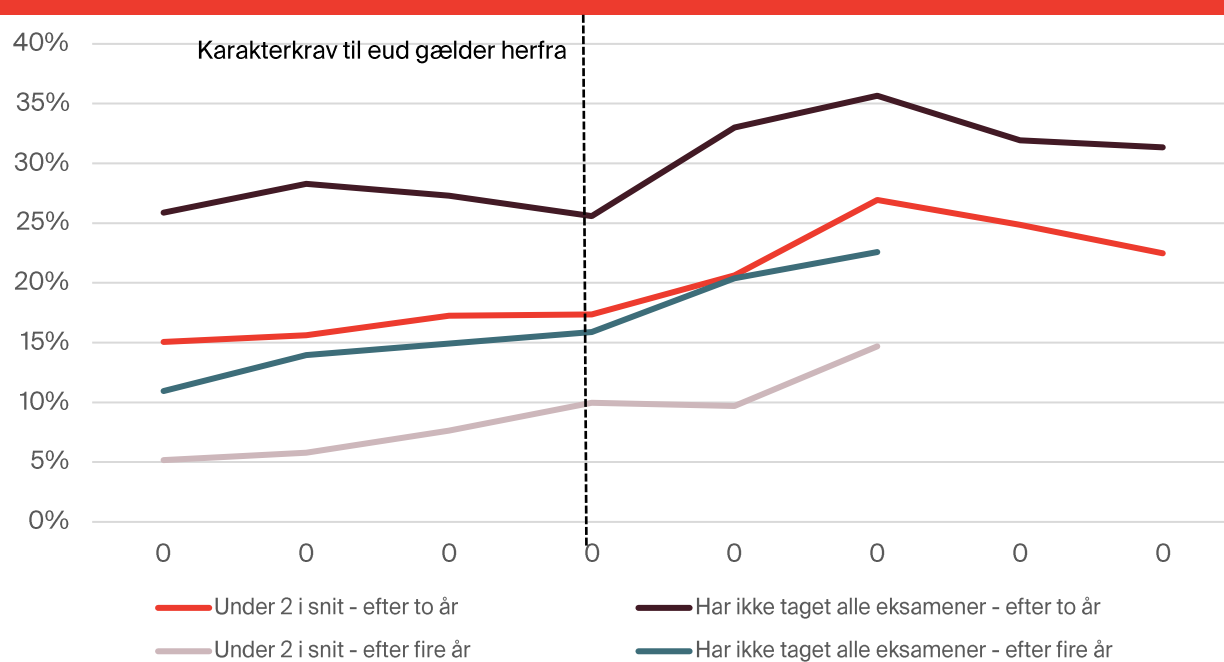
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Figur 10 // Andel af de unge, der mangler en eller to eksamener for at have taget alle eksamener ved 9. kl.s afgangsprøve, der har snit under 2, 2010-2019

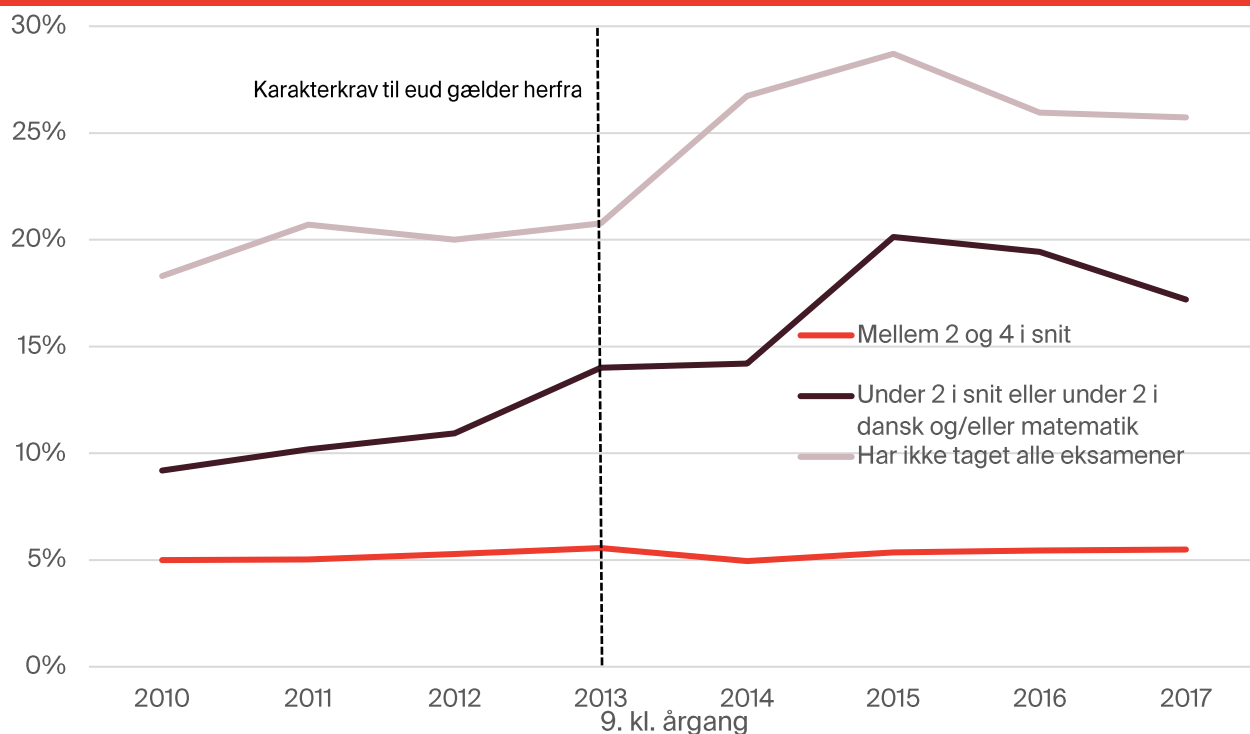
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 11 // Andel, der ikke er gået i gang med en ungdomsuddannelse senest to henholdsvis fire år efter endt 9. kl., blandt unge, der ikke opfylder karakterkravet til eud

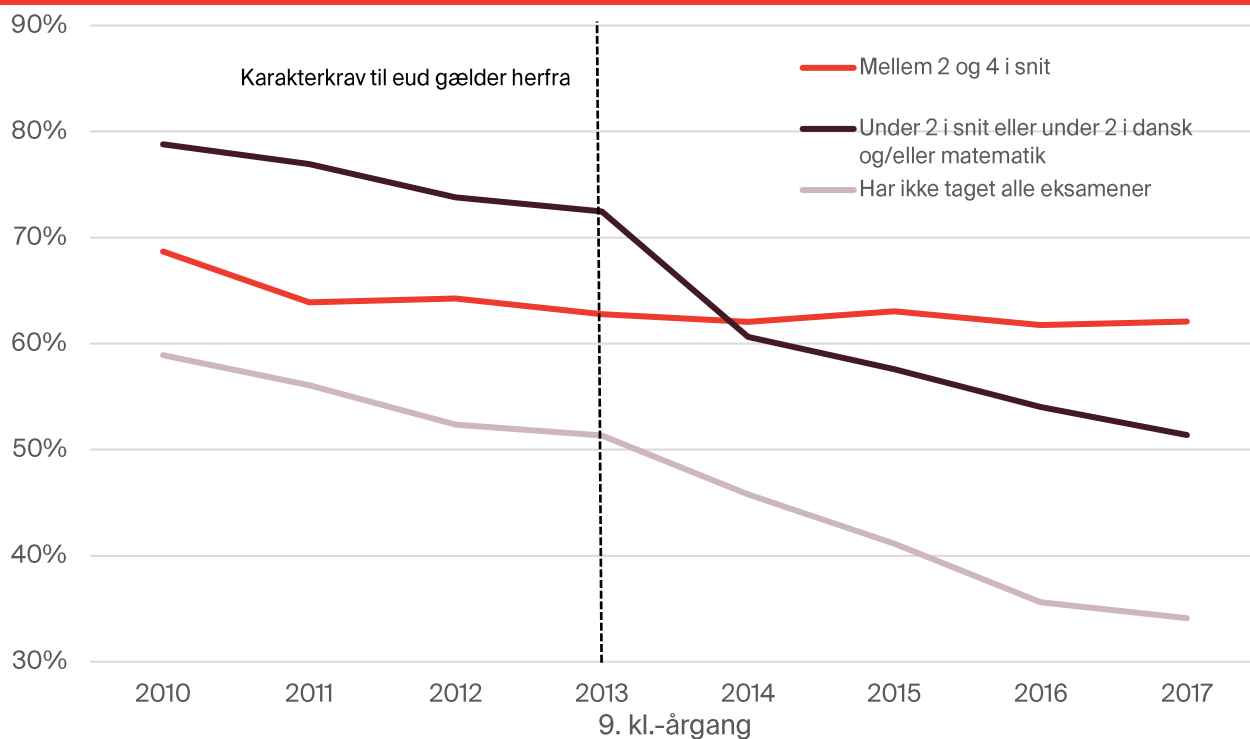
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 12 // Andel af unge, der ikke er gået i gang med en ungdomsuddannelse senest 2,5 år efter endt 9. kl., fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

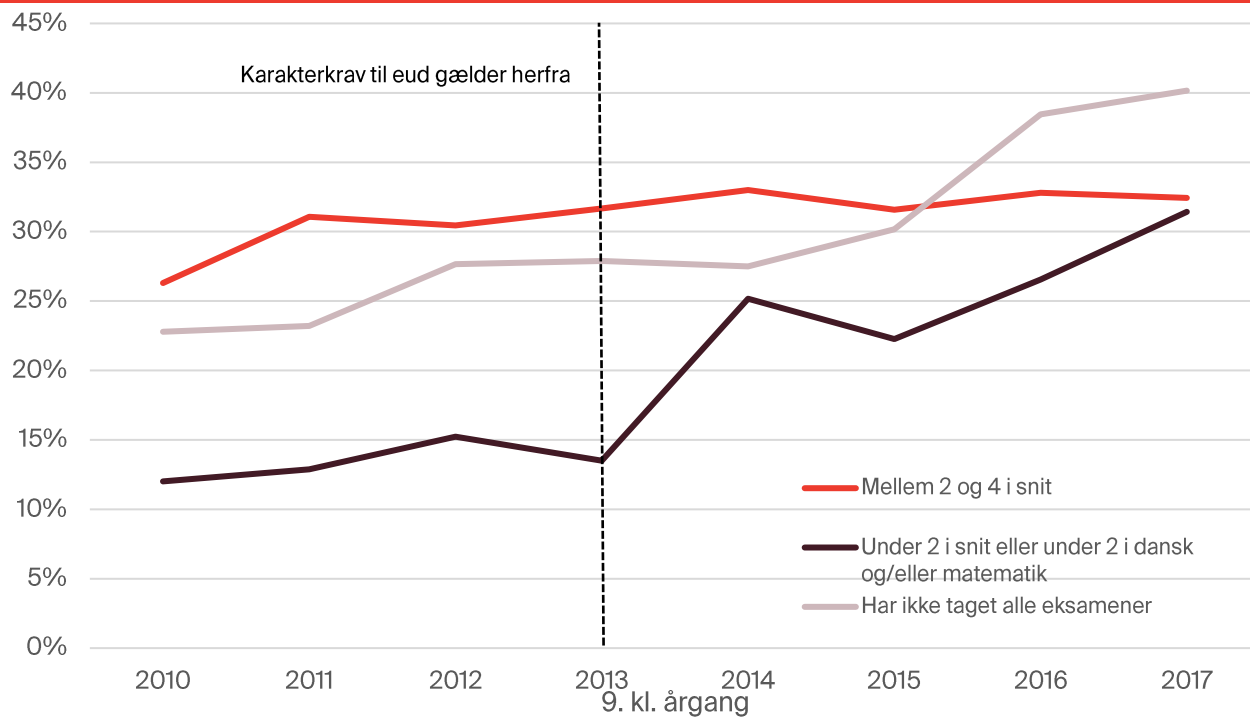
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 13 // Andel af unge, der er gået i gang med en eud senest 2,5 år efter endt 9. kl., og som stadig er i gang to år efter, fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 14 // Andel af unge, der er gået i gang med en gymnasial uddannelse senest 2,5 år efter endt 9. kl., fordelt efter deres karaktersnit fra grundskolen

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

—

DEA

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu